

Steven Thiry

Od kraljevske reprezentacije do znanstvene aspiracije: stup Karla V. i dinamika apropijacije (16.-18. stoljeće)

Na osamnaestome okupljanju burgundskoga reda Zlatnoga runa u listopadu 1516. po prvi je put službeno predstavljeno novo geslo za mladoga Karla Habsburškog. Milanski humanist Luigi Marliano, autor prikaza, odabrao je dva Herkulova stupa i moto Plus Oultre – poznatiji u svojoj kasnijoj latiniziranoj verziji Plus ultra – kao simbole koji najbolje obuhvaćaju karakter i ambicije novoga poglavara Reda. Privatni simbolizam ove vrste u ranome je šesnaestom stoljeću bio dobro utemeljena tradicija burgundskog dvora. Obično su se gesla ove vrste smatrala simbolikom koja je utjelovljivala osobne karakteristike i težnje, nešto poput 'moralnog portreta' vlasnika. Smatralo ih se specifičnim oblikom predstavljanja suverena tako što su sadržavali ili oblikovali njegov ili njezin politički autoritet. Specifična se umjetnička forma gesla stoga ne bi smjela smatrati samo beznačajnim instrumentom vladarske legitimacije ili glorifikacije već dijelom ključnog simboličkog sustava, koji je pridonosio stvarnosti političkog tijela. Objavljivanje vladarskog prikaza, portreta ili apstraktnijeg simbola autoriteta činilo ga je zamjetnim javnosti, spremnoj da isti interpretira, preoblikuje i prilagodi. Dok tradicionalna historiografija smatra kraljevske insignije jednosmjernim političkim propagandama, suvremena istraživanja počela su te čino ve simboličke komunikacije smatrati dijelovima procesa unutar kojeg su se specifični znakovi spajali s ostalim (tekstualnim) značajkama i ikonografskim elementima. Na taj su se način stvarali inovativni koncepti. Mogućnost odvajanja od individualnih konotacija osiguravala je da geslo ostane snažna ikonografska tema u ranom novom vijeku. Ovaj rad, fokusirajući se na dobro poznata gesla Karla V., predlaže pristup ovim procesima na način koji nadilazi granice vizualnoga, materijalnoga, književnog i performativnog. Temelji se na dvama pitanjima, koja omogućuju metodološki uvid u daljnja istraživanja: kako su se prikazi prisvajali i koje su bile kontekstualne okolnosti prisvajanja te kada je i kako došlo do promjene naglaska i transformacije? Rad istražuje tri interpretativne tradicije: upotrebu simbola u politici nakon smrti Karla V., korištenje simbola izvan domene vladarske politike (slučaj s jednim od amblema u svesku *Imago Primi Saeculi*, koji je objavila jezuitska provincija Flandria-Belgica 1640. godine u sklopu proslave stote godišnjice društva) te pojam (znanstvenog) napretka, koji se postupno počeo povezivati s geslima u drugoj polovini šesnaestog stoljeća. Svi promotreni slučajevi ukazuju nam na to kako su vladari zapravo imali slabu kontrolu nad primjenom i sudbinom vlastitih reprezentacija. Novi amblematski prikazi, koji su nabujali od kasnoga petnaestog stoljeća do danas, unijeli su nove i dinamičnije reprezentativne forme u one tradicionalne, te na taj način otvorili mnoge nove interpretacijske mogućnosti.

Prijevod s engleskoga: Karla Mazzaroli